
Dokumentation af almenundervisningen

Er den almene, frivillige ungdomsskoleundervisning i fare? Sådan spørges der i debatindlæg fra Roskilde Ungdomsskole om ungdomsskolens almenundervisning og dokumentationen heraf

---

Af ungdomsskoleinspektør Mogens Lerbech, på vegne af ledergruppen i Roskilde Ungdomsskole

Ungdomsskolens almene undervisning kan komme i den meget triste situation, at den risikerer mere eller mindre at forsvinde i forbindelse med en evt. revision af lov om ungdomsskoler på grund af manglende muligheder for dokumentation af elevernes udbytte af undervisningen. På den anden side vil den også kunne ødelægges af centralt opstillede krav om en rigid dokumentation af elevudbyttet.

Denne artikel lægger op til en åben debat om hvilke tiltag, som kan dokumentere den frivillige undervisnings kvaliteter, samtidig med at den fastholdes som et spændstigt og dynamisk element i ungdomsskolens tilbud til gavn for de unge mennesker. Formelle krav til dokumentation af elevernes udbytte og progression er efter vores opfattelse uforeneligt med den grundlæggende idé bag ungdomsskolens frivillige almene undervisning.

Derfor enestående

Vi mener, at den almene undervisning er enestående ud fra følgende korte karakteristik:

Frivillighed: Eleverne vælger selv, om de vil deltage i undervisningen eftermiddag, aften og i weekends.

Frit lærervalg: Lærerne er specialister i deres fag, og de underviser af interesse. Det vil i praksis sige, at ungdomsskolen mange timelærere, der ansættes til at løse en specifik

undervisningsopgave, vil være inspirerende og motiverende for de unge mennesker.

Frit valg af undervisningstilbud: Der undervises landet over i mange forskellige temaer, fag og emner, der ofte ligger langt fra folkeskolens fagrække. Indholdet er tilpasset hver enkelt ungdomsskoles elevgruppe inden for rammerne af ungdomsskolens formålsformulering.

Tidsmæssigt tilpassede undervisningsforløb: Tiden er afpasset indhold og hensigt med de enkelte aktiviteter - fra forløb på 3 timer en enkelt eftermiddag til 2-årige forløb i fx sprogfag med afsluttende prøve. Flere alderstrin undervises sammen uden problemer, når blot eleverne er motiverede.

Hvordan dokumentere dette?

Spørgsmålet er så, hvordan vi kan formidle såvel nytteværdien for den enkelte elev som nytten for samfundet af dette unikke undervisningstilbud uden at formalisere og spolere spontanitet og dynamik i undervisningen?

Her følger fem konkrete forslag til dokumentation af kvaliteterne i den almene undervisning, hvor begrebet dokumentation skal betragtes i bred forstand som modsætning til de ofte meget formaliserede evaluerings- og dokumentationsmetoder, som er knyttet til fx folkeskolens prøvefag.

De fem forslag stiller samtidig særlige krav til udformning af den fremtidige statistik.

Godkendelse af indhold

Alle almene undervisningstilbud skal efter de nugældende regler godkendes af ungdomsskolebestyrelsen ud fra en beskrivelse af formål, indhold og form, før de udbydes. Denne kvalitetsgodkendelse bør tages alvorligt, så tilbudet tages op til overvejelse, revision og opstramning hvert eneste år. Her kan man med fordel drage nytte af erfaringer med folkeskolens nye fælles mål, som frem for indholdsbeskrivelser omfatter kompetencemål og dertil hørende vidensmål og færdighedsmål.

Forslag 1: *For at sikre undervisningens kvalitet kræves, at den enkelte ungdomsskolebestyrelse stiller krav om formulerede vidensmål, færdighedsmål og kompetencemål for alle faggrupper og aktivitetsgrupper, svarende til den nuværende statistiks fem hovedkategorier for almen undervisning. Et godt eksempel herpå er de nye fælles mål for naturfagene i folkeskolen, hvor alle naturfag har samme kompetenceområder og kompetencemål. Undervisningstilbuddenes mangfoldighed, fleksibilitet og dynamik ikke vil blive begrænset af dette krav, men snarere styrket.*

Frivilligt tilbud

Det almene, frivillige undervisningstilbud på tværs af aldersgrupper er enestående. Det er første gang eleverne har mulighed for ud fra personlige interesser og behov at vælge netop den undervisning, de ønsker. Vi kender

derfor ikke deres forudsætninger og motiver for deltagelse, hvorfor lærerne må pejle sig ind på elevernes forestillinger om undervisningens indhold. Den erfarne, empatiske ungdomsskolelærer ved, hvad der virker for at levere en vedkommende og udbytterig undervisning, og at eleverne udebliver, så holdet smuldrer og i sidste ende nedlægges, hvis undervisningen ikke har den nødvendige kvalitet.

Det er en kvalitet i sig selv, at deltagelsen hviler på frivillighed. Men dette medfører samtidig, at eleverne kan undlade at deltage i hele forløbet. Opgaven er at kunne dokumentere, hvor mange unge der reelt deltager og ikke mindst fuldfører undervisningen. Den nuværende statistik viser hvor mange unge, der samlet set har tilmeldt sig et hold og dermed også dem, der reelt kun deltager sporadisk eller aldrig dukker op. Vores påstand er, at hvis eleverne har fulgt et kursus til ende, kan de ikke undgå at have fået udbytte heraf.

Forslag 2: *Statistikken indrettes, så man kan adskille eleverne i de nævnte grupper. Herved får man et kvantitativt indtryk af den almene undervisnings nyttevirkning.*

Dokumentation af ungdomsskolelærernes kvalifikationer

Ungdomsskolelærere godkendes af ungdomsskolebestyrelsen efter indstil-

ling fra ledelsen. Der tales meget om folkeskolens åbning mod samfundet gennem en række partnerskaber med ungdomsskoler, foreninger og virksomheder. Elevernes møde med ungdomsskolelærere i den almene undervisning er en anden form for åbning mod samfundet.

Forslag 3: *Den fremtidige statistik inddrager oplysninger om ungdomsskolelærernes faglige baggrund og sammenkobler denne med det fag, de underviser i.*

Evaluering af undervisningen

Lærers uformelle samtaler med deltagerne om undervisningsindholdet er yderst vigtige i forbindelse med at tilpasse undervisningen til den pågældende gruppe af elever. Dette har altid centralt for at optimere undervisningen og dermed elevernes udbytte. Midt i forløbet gennemføres en evaluering, hvis hensigt er at justere undervisningens tilrettelæggelse og indhold, så den kommer til at svare til elevernes ønsker og behov. På denne måde skabes grundlag for ungdomsskoleledelsens samlede bedømmelse af holdets resultat og ikke mindst hvilke forhold, der kan forandres i fremtiden.

Forslag 4: *Alle elever deltager i en midtvejsevaluering og en slutevaluering fx gennem det meget enkle Delphisystem eller gennem en anden*

form for lokalt udviklet evalueringssystem. En samlet opgørelse af resultaterne kunne offentliggøres overfor de bevilgende myndigheder.

Elevudtalelser og evaluering af elevernes læring

Det er vigtigt, at eleverne kan møde op og deltage i den almene undervisning, uden at de afkræves oplysninger om deres faglige niveau eller deres motiver for deltagelse. En egentlig evaluering af elevernes læring vil kræve kendskab til deres standpunkt før og efter et gennemført undervisningsforløb. En sådan systematisk, individuel bedømmelse kan ikke kobles med frivillig undervisning uden at spolere den generelle hensigt med og spontaniteten i undervisningstilbuddet.

Vi kan derfor ikke anbefale en egentlig evaluering af elevernes udbytte af undervisningen gennem fx et før og efter interview eller spørgeskema, idet dette vil være ødelæggende for elevernes umiddelbare glæde ved at deltage eller skabe grundlag for yderst uheldige konkurrencesituationer eleverne imellem. Til gengæld kan der efter hvert kursus tilbydes enten en særskilt udtalelse svarende til de nuværende ungdomsskolebeviser eller en udtalelse til folkeskolebeviserne efter 7., 8. eller 9. klasse. Alle med lærerens vurdering af hver enkelt elevs personlige, sociale og faglige udbytte af undervisningen

Forslag 5: *Det samlede antal udtalelser indgår i statistikken.*

Noget at arbejde ned

Ved at arbejde videre med de her fremsatte forslag, vil der efter vores opfattelse kunne skabes dokumentation for den almene undervisnings nyttevirkning uden at begrænse dennes dynamik og fleksibilitet.

De myndigheder, der har brug herfor, vil kunne få realistiske data om den almene undervisning berettigelse som et undervisningstilbud, der bidrager med dannelse og kompetencer til de unge mennesker.

Læs også sekretariatschef Ejnar Bo Pedersens klumme på side 17